

Dominik Morgała

Ujawnienie danych osobowych i wizerunku sprawcy przestępstwa

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest zagadnienie ujawniania i publikowania zarówno danych osobowych, jak i wizerunku sprawcy przestępstwa. Szczegółowej analizie poddane zostały obowiązujące przepisy prawa, m.in. z ustawy – Prawo prasowe oraz Kodeksu karnego, związane z przedmiotowym zagadnieniem. Omówione zostały kontrowersyjne aspekty obowiązującego prawa oraz jego stosowania. Przedstawione zostały także postulaty de lege ferenda dotyczące m.in. wprowadzenia środka karnego w postaci opublikowania wizerunku skazanego.

I. Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszego artykułu jest zagadnienie ujawniania oraz publikowania danych osobowych i wizerunku sprawcy przestępstwa. Zagadnienie to dotyka w swojej materii różnych dziedzin prawa, m.in. prawa karnego, prawa karnego wykonawczego, procedury karnej, prawa prasowego, prawa autorskiego, a nawet prawa cywilnego. Najistotniejszym z punktu widzenia treści artykułu jest uprawnienie właściwych organów, tj. prokuratora i sądu, do ujawniania danych osobowych i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe w sprawach karnych.

Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie, czy w praktyce dziennikarskiej autor dostrzega wiele kontrowersji i wątpliwości związanych ze stosowaniem uprawnienia do ujawniania i publikowania wizerunku oraz danych osobowych sprawcy przestępstwa, w tym dotyczących wykładni obowiązujących przepisów. Dotyczą one w szczególności wykładni art. 50 ustawy – Kodeks karny¹ oraz art. 13 ust. 3 ustawy – Prawo prasowe² (dalej pr. pras.). Związane są z tym wątpliwości co do rozumienia kluczowych pojęć, takich jak: wizerunek czy osoba, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe. W piśmiennictwie dyskutowany jest także zakres podmiotowy,

---

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 ze zm.).

² Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. z 1984 r., Nr 5, poz. 24 ze zm.).

dotyczący osób objętych zakazem określonym w art. 13 ust. 2 pr. pras., jak i zezwoleniem określonym w art. 13 ust. 3 pr. pras³. Co więcej, dostrzegam wątpliwości w praktyce stosowania zezwolenia na ujawnienie danych osobowych i wizerunku, dotyczące czasu obowiązywania tego zezwolenia i w konsekwencji publikowania przez dziennikarzy wizerunku sprawcy przestępstwa jeszcze przez długi czas po prawomocnym zakończeniu postępowania. Z tego też względu oraz z uwagi na dotkliwość dla sprawcy i szczególny charakter omawianej instytucji prawnej konieczne jest podjęcie próby dokonania szczegółowej analizy tego zagadnienia na tle obowiązujących uregulowań prawnych.

Z uwagi na występujące w doktrynie i orzecznictwie wątpliwości omówiony zostanie także środek karny publikacji wyroku oraz wskazane zostaną różnice między tym środkiem a zezwoleniem na ujawnienie wizerunku i danych osobowych osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe⁴.

Problematyczna jest obecna forma stosowania zezwolenia na ujawnienie danych osoby i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, gdyż wbrew swojemu charakterowi jako instytucji prawa prasowego przyjmuje ono niejednokrotnie postać instytucji *stricte* prawnokarnej, mającej stanowić dla sprawcy dodatkową dolegliwość, a także spełniać cele prewencji szczególnej i generalnej. Stwierdzić należy, że brak jest w obowiązującym systemie prawa odpowiednich uregulowań i instytucji prawnokarnych w postaci środka karnego, związanych z publikacją wizerunku sprawcy przestępstwa. W publikacji przedstawione są postulaty dotyczące zmiany lub uzupełnienia obowiązujących uregulowań prawnych, w szczególności prawnokarnych.

Przedstawione wątpliwości, poglądy oraz propozycje, stanowić mają przyczynek do dyskusji na temat obowiązujących uregulowań i instytucji prawnych oraz praktyki ich funkcjonowania, w tym także przyszłej formy instytucji ujawniania bądź publikowania danych osobowych i wizerunku sprawcy przestępstwa.

II. Podstawa prawna – art. 13 ust. 3 ustawy prawo prasowe

Dla zilustrowania omawianego zagadnienia przytoczone zostały poniżej przykłady z aktualnych postępowań karnych.

---

³ Szerzej zob.: J. Sobczak, *Prawo prasowe, Komentarz*, Warszawa 2008; W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo prasowe, Komentarz*, Warszawa 2012; E. Ferenc-Szydełko, *Prawo prasowe, Komentarz*, Warszawa 2010; wyrok SN z dnia 1 sierpnia 2007 r., sygn. IV KK 119/07, LEX nr 296710; <http://www.rp.pl/artykul/835711.html?print=tak&p=0>, dostęp w dniu 20 sierpnia 2012 r.

⁴ Zob. wyrok SN z dnia 1 sierpnia 2007 r., sygn. IV KK 119/07, LEX nr 296710.

Trzej spośród pięciu podejrzanych w sprawie korupcji przy prywatyzacji PLL LOT i Stoen wyrazili zgodę na używanie ich pełnych imion i nazwisk w informacjach prasowych dotyczących tej sprawy. Zgoda ta została wyrażona w formie apelu skierowanego do mediów. Ponadto, dwaj pierwsi zgodzili się na publikację swojego wizerunku. Decyzja jednej z tych osób argumentowana była tym, że nie jest ona przestępcą i jako uczciwy człowiek nie wstydzi się swego nazwiska ani wizerunku⁵.

W tzw. aferze Amber Gold, prezes tej spółki jeszcze kilka dni przed ujawnieniem sprawy oraz dzień przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów przedstawiany był w mediach całym imieniem i nazwiskiem oraz pokazywany był jego wizerunek. Zarówno dane personalne, jak i wizerunek tej osoby stały się znane praktycznie wszystkim czytelnikom prasy, telewizjom oraz użytkownikom Internetu. Pomimo tego, w związku z wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, media zmuszone były podawać wyłącznie imię oraz pierwszą literę nazwiska, a także ukryć wizerunek osoby, np. poprzez zamazanie obrazu twarzy przy pomocy wypikselowania⁶.

W art. 13 ust. 2 pr. pras. zawarty jest zakaz publikowania w prasie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jak również danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę. Przyczyną wprowadzenia tego zakazu było dążenie do zapewnienia poszanowania dla zasady domniemania niewinności, wyrażonej w art. 42 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁷, zgodnie z którym każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2011 r., sygn. I CSK 509/10, zakaz publikowania w prasie danych osobowych i wizerunku oskarżonego w sprawie karnej ma na celu jego ochronę przed stygmatyzacją, w warunkach, gdy do chwili wydania prawomocnego skazującego wyroku chroni go zasada domniemania niewinności. Podanie danych osobowych oskarżonego w środkach społecznego przekazu może narazić go na utratę dobrego imienia, zanim jeszcze postępowanie karne się zakończy⁸. Omawiany przepis ma także na celu ochronę dóbr osobistych osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe⁹. Zarówno dane osobowe, jak i wizerunek stanowią dobra osobi-

⁵ <http://www.tvn24.pl/wiadomości-z-kraju,3/czempirski-odslania-twarz-i-sklada-zazalenie,191961.html>, dostęp w dniu 16 sierpnia 2012 r.

⁶ Na temat tej sprawy zob. np. <http://www.tvn24.pl/wiadomości-z-kraju,3/szesc-zarzutow-i-dozor-policyjny-dla-prezesa-amber-gold,271379.html>, dostęp w dniu 20 sierpnia 2012 r.

⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.).

⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2011 r., sygn. I CSK 509/10, LEX nr 81856.

⁹ Zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r., sygn. K 25/09, OTK-A 2011, nr 6, poz. 57.

ste w rozumieniu art. 23 k.c.¹⁰ i chronione są na podstawie art. 24 k.c. Zakaz określony w art. 13 ust. 2 pr. pras. dotyczy również danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych. Do grona tych zaliczyć należy także pokrzywdzonego będącego oskarżycielem prywatnym, oskarżycielem posiłkowym czy powodem cywilnym. Zakaz ten nie dotyczy osób urzędowych, m.in. sędziego, oskarżyciela publicznego, obrońcy, pełnomocnika i innych osób wykonujących w trakcie postępowania swoje obowiązki służbowe. Publikowanie danych osobowych i wizerunków tych osób podlega ochronie na zasadach ogólnych. Z żadnego przepisu prawnego nie wynika także, aby spod zakresu działania zakazu z art. 13. ust. 2 pr. pras. wyłączone były osoby powszechnie znane. Stwarza to swego rodzaju fikcję ochrony prawnej, gdyż pomimo zakazu ujawniania danych osobowych i wizerunku, opinia publiczna zna określoną osobę i wie, przeciwko komu prowadzone jest postępowanie. Z drugiej jednak strony, należy zgodzić się z J. Sobczakiem, że przyjęcie przeciwnej tezy, o wyłączeniu osób publicznie znanych spod zakazu art. 13 ust. 2 pr. pras., godziłoby w konstytucyjną równość wobec prawa. Podzielić należy także opinię, że bezpodstawny jest pogląd, zgodne z którym możliwe jest podanie danych osobowych bez zgody sądu w sytuacji, gdy opinii publicznej znane jest powiązanie osoby znanej publicznie z konkretnym procesem¹¹.

Omawiany zakaz wiąże się nierozdzielnie z zagadnieniem interesu publicznego i kwestią ważenia dóbr. Interes publiczny może wyrażać się w prewencji generalnej, zapobieganiu popełnienia przestępstw w przyszłości przez oskarżonego, oraz informowaniu społeczeństwa o tym, że osoba pełniąca funkcje publiczne (np. wybrana w wyborach) popełniła przestępstwo przy wykorzystaniu tej funkcji. Z drugiej strony znajduje się natomiast interes prywatny w postaci ochrony praw i dóbr osobistych podejrzanego lub oskarżonego¹². Zauważyć jednak należy, że za interesem prywatnym stoi także interes publiczny w postaci konstytucyjnej zasady domniemania niewinności. Z tego też względu oraz z uwagi na znaczną dolegliwość ujawnienia danych osobowych i wizerunku zasadą jest obowiązywanie zakazu określonego

---

¹⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 ze zm.).

¹¹ J. Sobczak, *Prawo prasowe, Komentarz*, Warszawa 2008, s. 520; podobnie: W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 302.

¹² Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 kwietnia 2002 r., sygn. II CKN 1095/99 (OSNC 2003, nr 3, poz. 42), analizując art. 13 ust. 2 i 3 pr. pras., stwierdził, że „przewidziane w tych przepisach ograniczenie wolności prasy uzasadnione jest poszanowaniem interesów indywidualnych osób uczestniczących w postępowaniu karnym – prawa do ochrony wizerunku, intymności i prywatności. W pojęciu prywatności mieści się między innymi uprawnienie jednostki do decydowania o zasięgu informacji udostępnianych i komunikowanych innym osobom, zwane autonomią informacyjną”. Zob. także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r., sygn. K 25/09, OTK-A 2011, nr 6, poz. 57, s. 2 i 7.

w art. 13 ust. 2 pr. pras. W przypadku uznania, że ważny interes społeczny za tym przemawia, np. z uwagi na pełnioną funkcję publiczną, możliwe jest jednak ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego albo oskarżonego.

Podstawa prawna ujawnienia wizerunku i danych osobowych, a więc wyjątku od zakazu określonego w art. 13 ust. 2, znajduje swoje miejsce w art. 13 ust. 3 pr. pras. Zgodnie z tym przepisem właściwy prokurator albo sąd może zezwolić, ze względu na ważny interes społeczny, na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe.

Organami uprawnionymi do wyrażania zgody na ujawnienie wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, są wyłącznie właściwy prokurator oraz sąd. Właściwy prokurator oznacza prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. Uprawnienie prokuratora określone w art. 13 ust. 3 pr. pras. kończy się z chwilą sporządzenia aktu oskarżenia oraz przekazania go wraz z aktami sprawy do sądu. Właściwy sąd oznacza sąd prowadzący postępowanie w pierwszej instancji, sąd odwoławczy w przypadku postępowania w drugiej instancji oraz Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym¹³. W związku z powyższym przyjęć należy, że zakaz określony w ust. 2 art. 13 prawa pr. pras. obowiązuje od momentu faktycznego wszczęcia postępowania przygotowawczego i od tego też momentu na publikację danych osobowych oraz wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie, wymagane jest uzyskanie zgody. Zakaz ten obowiązuje w czasie trwania postępowania, a więc do chwili jego prawomocnego zakończenia. Po zakończeniu postępowania publikowanie wizerunku skazanego albo uniewinnionego wymaga już uzyskania jego zgody¹⁴. Zezwolenie sądu lub prokuratora stanowi wyjątek od zasady, że do publikacji danych osobowych i wizerunku osoby potrzebna jest jej zgoda. Za trafny należy uznać należy pogląd J. Sobczaka, że podejrzanego albo oskarżonego może sam wyrazić zgodę na ujawnienie jego danych osobowych i wizerunku¹⁵. W takim przypadku nie jest już wymagane zezwolenie sądu lub prokuratora oraz przestaje obowiązywać zakaz określony w art. 13 ust. 2 pr. pras. Nie sposób natomiast, na gruncie obowiązujących przepisów, podzielić pogląd W. Lisa, że w przypadku podejrzanego i oskarżonego, w przeciwieństwie do pozostałych uczestników postępowania, dysponentem ich dobra w postaci wizerunku i danych osobowych jest wyłącznie właściwy prokurator, a następnie sąd, co w konsekwencji powoduje, że zgoda na publikację danych osobowych lub wizerunku, wyrażona

¹³ J. Sobczak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 522.

¹⁴ *Ibidem*, s. 521–522.

¹⁵ Zob. J. Sobczak, *ibidem*, s. 526; przeciwny pogląd prezentują W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 304 i 307.

przez podejrzanego bądź oskarżonego, pozostaje bezskuteczna¹⁶. Sformułowanie użyte w art. 13 ust. 2, tj. „chyba że osoby te wyrażą na to zgodę”, odnosić należy do wszystkich podmiotów wymienionych wcześniej w tym przepisie, a więc także w stosunku do osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe.

Określenie „osoba, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe”, obejmuje swoim zakresem podejrzanego oraz oskarżonego. Poza zakresem tego pojęcia pozostaje natomiast osoba podejrzana. Nie sposób uznać, że jest to osoba, przeciwko której toczy się postępowanie, pozostaje ona tylko w sferze zainteresowania odpowiednich służb i organów. Oznacza to, na tym etapie postępowania przygotowawczego, brak pewności, że to właśnie ona popełniła czyn zabroniony¹⁷. Zarówno osoba podejrzana, pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy, powód cywilny, jak i oskarżyciel prywatny czy świadek, sami dysponują swoim prawem do ujawnienia bądź nie wizerunku i danych osobowych i tylko od nich zależy, czy zechcą je ujawnić¹⁸. Zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁹, rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. Zaznaczyć należy, że możliwa jest sytuacja, w której dane osobowe lub wizerunek zostaną ujawnione przez prokuratora lub sąd – np. w toku oficjalnej konferencji prasowej. Konieczne jest jednak, aby zaistniałe warunki stwarzały podstawę do uznania, że doszło do uchylecia zakazu, o którym mowa w art. 13 ust. 2 pr. pras. Przyjąć należy, że takie działanie organów procesowych, sugerujące uchYLECIE zakazu z art. 13 ust. 2 pr. pras., zastępuje konieczność uzyskania zezwolenia określonego w art. 13 ust. 3 pr. pras.²⁰

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego, zakaz publikowania danych osobowych i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się karne postępowanie przygotowawcze lub sądowe, może zostać zniesiony tylko w drodze orzeczenia właściwego prokuratora lub sądu²¹. Zgodnie natomiast z art. 13 ust. 4 pr. pras. decyzja sądu lub prokuratora o wyrażeniu zgody na ujawnienie danych osobowych i wizerunku musi mieć formę po-

---

¹⁶ W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, Prawo..., *op. cit.*, s. 305–306.

¹⁷ Szerzej zob. W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, Prawo..., s. 299 oraz 305–306. Przeważający pogląd wyraża J. Sobczak, Prawo..., *op. cit.*, s. 521.

¹⁸ Zob. J. Sobczak, *ibidem*, s. 523–524.

¹⁹ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., Nr 24, poz. 83 ze zm.).

²⁰ Zob. W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *ibidem*, s. 307–307; wyrok SN z dnia 19 listopada 2009 r., sygn. IV CSK 232/09, OSNC 2010, nr C, poz. 76, s. 50.

²¹ Zob. wyrok SN z dnia 18 marca 2008 r., sygn. IV CSK 474/07, OSNC 2009, nr 6, poz. 87; wyrok SN z dnia 28 stycznia 2009 r., sygn. IV CSK 346/08, OSNC 2010, nr A, poz. 8; wyrok SN z dnia 19 listopada 2009 r., sygn. IV CSK 232/09, OSNC 2010, nr C, poz. 76, s. 50; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r., sygn. K 25/09, OTK-A 2011, nr 6, poz. 57.

stanowienia. Jeszcze przed obowiązywaniem art. 13 ust. 4 pr. pras. taką praktykę względem działalności sądów potwierdzała m.in. uchwała 7 sędziów SN z dnia 21 lutego 1990 r., sygn. V KZP 30/84, OSN 1990, nr 4–6, poz. 11, zgodnie z którą decyzja sądu o wyrażeniu zgody na ujawnienie danych osobowych i wizerunku winna mieć formę postanowienia z uzasadnieniem²². Mimo że w ustawie mowa jest o zezwoleniu na ujawnienie danych osobowych i wizerunku, to brak jest podstaw do twierdzenia, że obydwa te elementy mogą być ujawnione tylko łącznie. Tak więc, zezwolenie może dotyczyć zarówno danych i wizerunku łącznie, jak i każdego z nich z osobna.

Na podstawie art. 13 ust. 4 pr. pras. na postanowienie w przedmiocie ujawnienia danych osobowych i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, przysługuje zażalenie. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu toczy się postępowanie. Do niedawna jeszcze brak było możliwości wniesienia zażalenia na decyzję prokuratora. Wszystko zmieniło się za sprawą wyroku Trybunału Konstytucyjnego, który został wydany w sprawie wszczętej na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich. Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność przepisu art. 13 ust. 3 ps. pras. z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze²³. Równoległe z wyrokiem Trybunału Sejm uchwalił nowelizację Prawa prasowego²⁴, która wprowadziła możliwość złożenia zażalenia na zezwolenie prokuratora. Nowelizacja wskazała jednocześnie, że zezwolenie musi nastąpić w formie postanowienia, a nie, jak to było wcześniej możliwe, zarządzenia. Postanowienie wydane w toku postępowania przygotowawczego staje się wykonalne z chwilą uprawomocnienia. Przed omawianą zmianą dopuszczalne było wydawanie przez prokuratora zezwolenia w formie zarządzenia, które było niezaskarżalne i nie wymagało uzasadnienia. Osoba dotknięta taką decyzją, ingerującą w jej prawa, nie miała możliwości zapoznania się z jej motywami, ani też poddania jej kontroli zewnętrznej przez organ sądowy²⁵. Dzięki wprowadzonej zmianie większej ochronie podlegają prawa podejrzanego i oskarżonego, w tym konstytucyjne prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Zgodnie z poglądem Trybunału Konstytucyjnego, zagwarantowanie prawa do sądu, a więc kontroli postano-

²² J. Sobczak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 524.

²³ Szerzej zob. W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 310–311; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r., sygn. K 25/09, OTK-A 2011, nr 6, poz. 57.

²⁴ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 205, poz. 1204).

²⁵ Zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r., sygn. K 25/09, OTK-A 2011, nr 6, poz. 57.

wienia wydanego przez prokuratora, zapewnić ma „kontrolę prawidłowości wyważenia przez prokuratora krzyżujących się interesów: indywidualnego (podejrzanego, objętego domniemaniem niewinności) i grupowego (społeczeństwa uprawnionego do pozyskiwania informacji). Pozwalałaby ona sprawdzić, czy u podstaw zgody na ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego legły wystarczająco doniosłe racje, jak chociażby potrzeba zapobieżenia dalszej przestępczej działalności podejrzanego, ustalenia przez organy ścigania nowych faktów i pozyskania dowodów, realizacja funkcji wychowawczej postępowania karnego, ostrzeżenie i uspokojenie opinii publicznej”²⁶.

Zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, może nastąpić jedynie ze względu na „ważny interes społeczny”. Pojęcie to, w rozumieniu art. 13 ust. 3 pr. pras., jest synonimem terminu „uzasadniony interes społeczny”, jakim posługuje się art. 357 § 1 Kodeksu postępowania karnego z 1997 r.²⁷, a wcześniejszy art. 317 Kodeksu postępowania karnego z 1969 r.²⁸. „Przez ważny interes społeczny należy rozumieć interes uzasadniony racjami o znaczącej wadze, doniosłymi. Ujawnienie danych osobowych bądź wizerunku oskarżonego może być uzasadnione wówczas, gdyby miało to przynieść istotną korzyść społeczną. Korzyść taka może polegać na zapobieżeniu dalszej działalności oskarżonego dzięki ostrzeżeniu społeczeństwa, przyczynieniu się do ewentualnego ujawnienia nieznanymi dotychczas organom ścigania wycinków działalności przestępczej oskarżonego, a wcześniej podejrzanego, uspokojeniu opinii publicznej przez zapewnienie społeczeństwa, iż sprawca czynu, który wzburzył opinię publiczną, został pociągnięty do odpowiedzialności karnej”²⁹. Sam fakt zainteresowania opinii publicznej wynikiem sprawy, w sytuacji niewystępowania innych przesłanek publikacji danych i wizerunku, jest niewystarczający do udzielenia zezwolenia³⁰.

Istotną kwestią wymagającą omówienia są pojęcia: danych osobowych oraz wizerunku stanowiące podstawowy element omawianego przepisu. Przez dane osobowe należy rozumieć wszystkie informacje pozwalające na jednoznaczną identyfikację osoby. Należą do nich nie tylko informacje o imieniu i nazwisku, dacie i miejscu urodzenia czy miejscu zamieszkania, lecz także inne informacje dotyczące np. stosunków rodzinnych, wykonywanego zawodu czy miejsca pracy, które umożliwiają identyfikację osoby

---

²⁶ *Ibidem*, s. 13.

²⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.).

²⁸ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 96 ze zm.).

²⁹ J. Sobczak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 525–526.

³⁰ W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 309.

w danym środowisku³¹. Na gruncie art. 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych³² za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej. Osobą możliwą do zidentyfikowania jest osoba, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny (PESEL, NIP), albo jedną lub kilka specyficznych określających cech: fizycznych, fizjologicznych, umysłowych, ekonomicznych, kulturowych lub społecznych. Informacji nie uważa się za umożliwiającą określenie tożsamości osoby, jeżeli jej pozyskanie wymagałoby nadmiernych kosztów, czasu lub działań³³.

Brak jest normatywnej definicji wizerunku. W nauce prawa przez wizerunek rozumie się: „Wytwór niematerialny, który za pomocą środków plastycznych przedstawia rozpoznawalną podobiznę danej osoby (lub osób). Obok klasycznych portretów malarskich są to także fotografie i karykatury”³⁴, albo „skonkretyzowane ustalenie obrazu fizycznego człowieka, zdatne do zwielokrotnienia i rozpowszechnienia”³⁵. W brzmieniu art. 13 pr. pras. zarówno ust. 2 i 3 przez pojęcie wizerunku należy rozumieć wyłącznie podobiznę, bez względu na technikę jej wykonania. Może to być więc fotografia, niezależnie od tego, czy w wersji papierowej, czy w formie pliku komputerowego, rysunek, nagrany materiał filmowy lub przekaz telewizyjny.

III. Szczególny charakter instytucji z art. 13 ust. 3 prawa prasowego

Omawiana instytucja z art. 13 ust. 3 pr. pras. wyróżnia się swoim szczególnym charakterem, stanowiąc wyjątek od zasady zakazu ujawniania i publikowania danych osobowych i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe. Jest to także wyjątek od zasady, że warunkiem publikacji jest uzyskanie zgody osoby, której dane osobowe i wizerunek dotyczą. Ujawnienie danych osobowych lub wizerunku w aktualnym stanie prawnym nie jest ani karą, ani środkiem karnym. Z drugiej jednak strony, w swoich konsekwencjach dla osoby, której danych lub wizerunku zgoda dotyczy, zbliża się do środka karnego podania wyroku do

³¹ Zob. wyrok SN z dnia 6 czerwca 2003 r., sygn. IV CKN 191/011.

³² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 1997 r., Nr 133, poz. 883 ze zm.).

³³ W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 301.

³⁴ J. Barta, R. Markiewicz, *Wokół prawa do wizerunku*, ZNUJ 2002, nr 80, s. 533; cytata za W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *ibidem*, s. 302.

³⁵ T. Grzeszak, *Reklama a ochrona dóbr osobistych (naruszenie praw osobistych wykorzystanych w reklamie żyjących osób fizycznych)*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2000, nr 2, s. 10; cytata za W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *ibidem*.

publicznej wiadomości (art. 39 pkt 8 oraz art. 50 k.k.). Ujawnienie danych osobowych i wizerunku stanowić może dla sprawcy znaczną dolegliwość, niejednokrotnie znacznie bardziej odczuwalną niż pozostałe przewidziane przez prawo kary i środki karne.

Podkreślić należy odmiennosc celów realizowanych przez art. 13 prawa prasowego i instytucje prawa karnego, w tym procedury karnej. Przepisy art. 13 ust. 2 i 3 regulują działalność dziennikarską, a ich podstawowym celem nie jest realizacja celów i funkcji postępowania karnego. Zgodnie z poglądem Trybunału Konstytucyjnego nie można wykluczyć, że publikacja danych osobowych i wizerunku podejrzanego lub oskarżonego przyczyni się do realizacji celów postępowania karnego, w tym w szczególności postępowania przygotowawczego, np. poprzez ułatwienie ustalenia kręgu osób pokrzywdzonych, jednakże skutek taki uznać należy za uboczny³⁶. Według Trybunału Konstytucyjnego, „inicjatorem publikacji nie są organy postępowania przygotowawczego, lecz przedstawiciele prasy. Motywy i cel opublikowania danych osoby, przeciwko której toczy się postępowanie karne, w oparciu o art. 13 ust. 3 prawa prasowego, różnią się zatem od oczekiwanego rezultatu ich rozpowszechniania w ramach postępowania karnego na podstawie postanowienia prokuratora lub sądu o poszukiwaniu oskarżonego (podejrzanego) listem gończym (art. 278 i nast. k.p.k.)”³⁷. Ujawnienie danych osobowych i wizerunku podejrzanego lub oskarżonego na podstawie zezwolenia udzielonego na podstawie art. 13 ust. 3 pr. pras. umożliwi natomiast prasie wypełnianie jej zadań społecznych (informacyjnych, publicystycznych, dokumentalnych). Autor podziela pogląd Trybunału Konstytucyjnego w zakresie, w jakim wskazuje różnice między charakterem zezwolenia z art. 13 ust. 3 pr. pras. a zadaniami instytucji związanymi *stricto* z procedurą karną. W pewnym zakresie podzielić należy także opinię Trybunału, zgodnie z którą wydawanie zezwolenia na podstawie art. 13 ust. 3 pr. pras. powinno następować na wniosek dziennikarza lub redakcji³⁸. Zaznaczyć należy, że występują wyjątki usprawiedliwione np. celami postępowania przygotowawczego, uzasadniające wydanie zezwolenia z art. 13 ust. 3 pr. pras. bez wcześniejszego wniosku przedstawiciela prasy. Takim celem postępowania może być m.in. dążenie do ustalenia jak najszerzego kręgu pokrzywdzonych.

Zgodnie z dominującym w nauce prawa poglądem, ujawnianie danych osobowych i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, powinno następować tylko w wyjątkowych przypadkach, w których ważny interes społeczny rzeczywiście występuje

---

³⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2011 r., sygn. K 25/09, OTK-A 2011, nr 6, poz. 57, s. 5.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

i przemawia za takim ujawnieniem³⁹. Chodzi tu w szczególności o przestępstwa o wysokim stopniu społecznej szkodliwości. Na przykładzie praktyki zauważyć można, że podawanie przez sądy do publicznej wiadomości zarówno wyroków, jak i danych osobowych oraz wizerunków skazanych dotyczy w szczególności przestępstw związanych z prowadzeniem samochodu pod wpływem alkoholu, przestępstwa gwałtu, rozboju, zabójstwa, działania w zorganizowanej grupie lub związku przestępczym. Coraz częściej, co przyjąć należy z uznaniem, publikowane są także wyroki oraz dane osobowe i wizerunki sprawców przestępstw znęcania się nad zwierzętami (art. 35 ust. 1, 1a, 2 ustawy o ochronie zwierząt⁴⁰). Pomimo szczególnego charakteru omawianego sposobu ujawniania danych nie stanowi on jednak kary ani środka karnego i powodem jego stosowania nie może być wyłącznie chęć wymierzenia sprawcy dodatkowej dolegliwości czy cel w postaci prewencji szczególnej.

IV. Publikacja danych osobowych i wizerunku a podanie wyroku do publicznej wiadomości

Ujawnienie danych osobowych i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jest całkowicie odrębną instytucją od środka karnego podania wyroku do publicznej wiadomości. Pomimo to dochodzi do przypadków nierozróżniania tych dwóch instytucji prawnych i orzekania w wyroku podania go do publicznej wiadomości razem z wizerunkiem skazanego lub wyrażania zgody na publikację wizerunku i danych osobowych skazanego.

Podanie wyroku do publicznej wiadomości jest środkiem karnym ustanowionym w art. 38 pkt 8 k.k., którego szczegółowe zasady stosowania określa art. 50 k.k.⁴¹. Zgodnie z tym przepisem sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego. „Orzeczenie podania wyroku do publicznej wiadomości musi być w odczuciu sądu celowe, a zatem współmierne do czynu i winy sprawcy, a także musi realizować cele szczególnie prewencyjne i ogólnoprewencyjne. Priorytetowy jest jednak, jak wynika z art. 50, cel społecznego oddziaływanie kary, a zatem cel ogólnoprewen-

³⁹ Zob. W. Lis, P. Wiśniewski, Z. Husak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 308–309.

⁴⁰ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r., Nr 106, poz. 1002 ze zm.).

⁴¹ Szerzej na temat środka karnego z art. 50 k.k. zob.: M. Filar (red.), *Kodeks karny, Komentarz*, Warszawa 2008; M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny, Praktyczny komentarz*, Warszawa 2010; G. Grabarczyk, *Środek karny podania wyroku do publicznej wiadomości oraz publikacja wizerunku sprawcy przestępstwa*, *Prokuratura i Prawo* 2007, nr 12.

cyjny. Podanie wyroku do publicznej wiadomości powinno oddziaływać nie tylko na środowisko skazanego, ale mieć szersze reperkusje społeczne; nie tylko odstraszać i piętnować sprawców, ale kształtować pozytywne postawy społeczne⁴².

Co do pierwszego przypadku, orzekania w wyroku podania go do publicznej wiadomości razem z wizerunkiem skazanego to niezależnie od sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości, tzn. opublikowania w prasie, na stronie internetowej itd., wyrok sądowy posiada *stricte* określoną treść i formę. Artykuł 413 k.p.k., określający składniki wyroku, nie przewiduje, aby wyrok zawierał „wizerunek oskarżonego”, zatem orzeczenie przez sąd o publikacji wyroku wraz z tym wizerunkiem stanowi przekroczenie upoważnienia wynikającego z art. 50 k.k., a tym samym rażące naruszenie prawa, mające istotny wpływ na treść orzeczenia⁴³.

Odnosnie wyrażania w wyroku zgody na publikację danych osobowych i wizerunku skazanego, stwierdzić należy, że zgodnie z art. 13 ust. 4 pr. pras. i wcześniejszymi rozważaniami wyrażenie takiej zgody powinno nastąpić w formie zaskarżalnego postanowienia. Należy jednak zwrócić uwagę, że jednym ze składników wyroku są niektóre dane osobowe oskarżonego, tj. imię, nazwisko i inne dane określające tożsamość. Tak więc, podanie do publicznej wiadomości niektórych danych osobowych oskarżonego możliwe jest poprzez podanie wyroku do publicznej wiadomości i nie wymaga formy postanowienia. W związku z powyższym, wyrażenie zgody na publikację wizerunku powinno mieć miejsce ewentualnie najdalej przy wyroku, w przepisanej formie. Wyrzucić należy wątpliwość dotyczącą czasu obowiązywania zezwolenia wydanego przez sąd. Czy z uwagi na prawomocne zakończenie postępowania możliwe jest dalsze obowiązywanie zezwolenia? Jeśli tak, to jak długo? Do momentu zatarcia skazania? A może zezwolenie powinno przestać obowiązywać wraz z chwilą uprawomocnienia się wyroku i wyłączne prawo do dysponowania swoimi dobrami osobistymi, w tym przede wszystkim wizerunkiem, powinno powrócić do skazanego? Należy przyjąć, że zezwolenie wyrażone przez sąd na podstawie art. 13 ust. 3 pr. pras. ustaje z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania. W aktualnie obowiązujących przepisach prawa brak jest podstawy prawnej do publikowania wizerunku skazanego po uprawomocnieniu się wyroku. Przepis art. 13 ust. 3 pr. pras. wyraźnie wskazuje, że udzielone zezwolenie dotyczy wyłącznie toczącego się postępowania. W przypadku publikowania wizerunku osoby, przeciwko której toczyło się postępowanie sądowe już po uprawomocnieniu się wyroku skazującego, osoba taka ma prawo żądania usunięcia swojego wizerunku zamieszczonego na stronie internetowej, która

---

⁴² Z. Sienkiewicz, Środki karne (art. 39–52), (w:) Kodeks karny. Komentarz, pod red. M. Filara, Warszawa 2008, s. 178.

⁴³ Wyrok SN z dnia 1 sierpnia 2007 r., sygn. IV KK 119/07, LEX nr 296710.

to nielegalna publikacja narusza jego dobra osobiste. Dużo bardziej złożona sytuacja jest w przypadku prasy wydawanej w formie papierowej, gdzie nie ma praktycznie możliwości usunięcia egzemplarzy już wydrukowanych i sprzedanych. Zarówno jednak w przypadku Internetu, jak i prasy papierowej, skazany ma możliwość dochodzenia naprawienia powstałej w wyniku publikacji szkody naruszenia dóbr osobistych. Również według J. Sobczaka podstawą do publikacji wyroku wraz z fotografią oskarżonego nie może być art. 13 ust. 3 pr. pras. Z przepisu tego wynika bowiem, że ma on zastosowanie tylko do toczącego się postępowania, a nie zakończonego⁴⁴. W praktyce przyjęto się, że sądy wyrażają zgodę na publikację wizerunku i danych osobowych skazanego, co następnie jest wykorzystywane w niektórych sprawach przez dziennikarzy, w tym osoby prowadzące specjalne strony internetowe, na których zamieszczane są wizerunki, dane osobowe, najczęściej w postaci imienia i nazwiska, oraz informacje dotyczące wyroku skazującego. Informacje takie oraz wizerunek skazanego wykorzystywane są i widnieją na stronach internetowych jeszcze przez długi okres czasu po prawomocnym zakończeniu postępowania. Prawdopodobną przyczyną tego stanu rzeczy jest niewiedza dziennikarzy co do braku podstawy prawnej publikowania wizerunku skazanego oraz niewiedza samych skazanych, spowodowana okolicznościami faktycznymi, tj. najczęściej pozbawieniem wolności i w konsekwencji niemożliwością stwierdzenia faktu naruszenia ich dóbr osobistych.

Należy odróżnić zgodę na ujawnienie danych osobowych i wizerunku, określoną w art. 13 ust. 3 pr. pras., od orzeczenia o podaniu tych informacji do publicznej wiadomości lub ich opublikowaniu. Drugiej ze wskazanych możliwości brak w obowiązujących przepisach prawnych. Zezwolenie określone w art. 13 ust. 3 pr. pras. stwarza jedynie uprawnienie dla zainteresowanych osób do wykorzystania podanych danych i wizerunku – np. uprawnienie dla dziennikarza do zamieszczenia zdjęcia oraz imienia i nazwiska oskarżonego w prasie lub Internecie. Nie ma w tym przypadku żadnego przymusu, obowiązku opublikowania.

Od uprawnienia określonego w art. 13 ust. 3 pr. pras. odróżnić należy natomiast podanie do publicznej wiadomości (opublikowanie) wyroku, tak jak ma to miejsce w przypadku środka karnego określonego w art. 50 k.k. Zgodnie z tym przepisem, sąd może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości „w określony sposób”. Ustawodawca w art. 197 Kodeksu karnego wykonawczego⁴⁵ stwierdził, że sąd określa sposób podania wyroku do publicznej wiadomości, jeśli nie określono tego w wyroku. W takim wypadku określenie sposobu podania wyroku do publicznej wiadomości następuje w drodze postanowienia podjętego na posiedzeniu. Uprawniony jest sąd, który

⁴⁴ J. Sobczak, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 527–528.

⁴⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.).

wydał wyrok w pierwszej instancji⁴⁶. Forma podania wyroku do publicznej wiadomości zależy od decyzji sądu; ma ona jednak polegać na jego dodatkowym upowszechnieniu, innym niż publiczne ogłoszenie, o którym mowa w art. 418 k.p.k. Może to być zatem ogłoszenie w prasie, radiu, telewizji, czy innych środkach społecznego przekazu (np. w Internecie), wywieszenie na tablicy ogłoszeń w zakładzie pracy, lokalu jakiejś instytucji itd. Stwierdzić należy, że w aktualnie obowiązujących uregulowaniach brak jest możliwości orzeczenia przez sąd publikacji, a więc obligatoryjnego podania w określony sposób do publicznej wiadomości wizerunku oskarżonego bądź skazanego.

W związku z powyższym pozostaje zagadnienie wspomnianego już publikowania na stronach internetowych wizerunków, a w niektórych przypadkach także danych osobowych skazanych. Ze względu na ograniczone ramy publikacji autor pragnie tylko zasygnalizować, że zgodnie z wcześniejszymi rozważaniami dotyczącymi *stricte* art. 13 ust. 3 pr. pras. oraz prawa do wizerunku, powstają wątpliwości dotyczące możliwości publikowania bez zgody skazanego jego wizerunku i utrzymywania takiego staniu rzeczy przez czas bliżej nieokreślony, w sytuacji kiedy postępowanie sądowe jest już prawnomocnie zakończone.

V. Środek karny w postaci publikacji wizerunku sprawcy przestępstwa

Rządowy projekt nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 24 kwietnia 2007 r.⁴⁷ przewidywał środek karny w postaci publikacji wizerunku sprawcy przestępstwa⁴⁸. Pomysł ten zakończył jednak swoje funkcjonowanie już na etapie prac legislacyjnych. Według projektowanego art. 50a k.k.: sąd może orzec opublikowanie wizerunku sprawcy w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego, a orzeka, jeżeli ustawa tak stanowi. Zgodnie z uzasadnieniem rządowego projektu⁴⁹ opublikowanie wizerunku sprawcy „ma zarówno cele represyjne w postaci znacznej dolegliwości dla sprawcy, jak i cele ogólnoprewencyjne, zmierzające do wywołania negatywnych reakcji społecznych wobec przestępstw, których ta publikacja

---

⁴⁶ K. Dąbkiewicz, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2012, s. 549.

⁴⁷ Zob. druk sejmowy nr 1756/2007.

⁴⁸ Szerzej na temat projektu, w tym środka karnego publikacji wizerunku sprawcy przestępstwa zob.: G. Grabarczyk, Środek karny podania wyroku do publicznej wiadomości oraz publikacja wizerunku sprawcy przestępstwa, Prokuratura i Prawo 2007, nr 12, s. 57–58; J. Ra-glewski, Opinia dotycząca projektu nowelizacji Kodeksu karnego w zakresie środków karnych (art. 39–52 k.k.), (w:) Kodeks karny – projekt nowelizacji, Biuro Analiz Sejmowych, lipiec 2007 r., s. 61–72.

⁴⁹ Zob. druk sejmowy nr 1756/2007.

wizerunku sprawcy dotyczy”. Czytamy tam również o celach szczególnoprewencyjnych. Uważa się, że opublikowanie wizerunku sprawcy oraz informacji o przestępstwie, którego się dopuścił, pozwoli na wzmocnienie elementu społecznej kontroli mogącej prowadzić do skutecznego powstrzymania osoby, wobec której środek ten orzeczono, od ponowienia karalnego bezprawia⁵⁰. Opublikowanie wizerunku sprawcy ma niewątpliwie znacznie ogólnoprewencyjne. Znaczenie szczególnoprewencyjne może mieć miejsce jedynie w przypadku osób cieszących się w środowisku i społeczeństwie dobrą opinią. Prawdopodobnie nie dotyczyłoby to więc osób głęboko zdemoralizowanych, dla których publikacja wizerunku mogłaby być nawet swego rodzaju nobilitacją. Podzielić należy pogląd J. Raglewskiego, zgodnie z którym omawiany środek karny powinien mieć zawsze charakter fakultatywny, a jego orzekanie powinno zależeć od oceny celowości przez sąd⁵¹.

Proponowany środek karny stanowiłby wypełnienie istniejącej aktualnie luki w prawie, gdyż pozwalałby na orzeczenie w wyroku podania go do publicznej wiadomości wraz z wizerunkiem sprawcy. Tak określony środek karny obowiązywałby oczywiście od chwili uprawomocnienia się wyroku i nie stwarzałby żadnych wątpliwości co do legalności publikacji wizerunku. Czas oraz miejsce publikacji zarówno wyroku, jak i wizerunku byłyby ściśle określone przez sąd.

Według projektu nowelizacyjnego sposób wykonania omawianego środka karnego miałby polegać na opublikowaniu wizerunku sprawcy na stronie internetowej prowadzonej przez Ministra Sprawiedliwości lub na jego zlecenie⁵². Taki sposób wykonania środka karnego byłby wskazany tylko w niektórych przypadkach, mogą bowiem zaistnieć sytuacje wymagające publikacji np. w prasie lub poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń w miejscu pracy czy lokalu jakiejś instytucji tak, aby środek ten odniósł zamierzone przez ustawodawcę skutki. Zaznaczyć należy, że z projektowanym przepisem wiąże się wiele kontrowersji, np. całkowicie nieakceptowalnej propozycji dotyczącej czasu trwania publikacji aż do zatarcia skazania.

W przypadku powrotu do prac legislacyjnych nad omawianym środkiem karnym należałoby dokładnie raz jeszcze zastanowić się nad poszczególnymi jego elementami, wykluczając wszystkie zgłaszane przez doktrynę i praktykę wątpliwości i kontrowersje.

VI. Podsumowanie

Jak można zauważyć na podstawie przedstawionych powyżej analiz i uwag, dotyczących ujawniania i publikowania wizerunku i danych osobo-

⁵⁰ G. Grabarczyk, Środek karny..., *op. cit.*, s. 57.

⁵¹ J. Raglewski, Opinia dotycząca projektu nowelizacji..., *op. cit.*, s. 64–65.

⁵² *Ibidem*, s. 64.

wych sprawcy przestępstwa, stanowi ono bardzo złożone zagadnienie powiązane z różnymi dziedzinami prawa, w tym w szczególności z szeroko rozumianym prawem karnym. W niniejszej publikacji poruszyłem najważniejsze, moim zdaniem, kwestie związane z tym zagadnieniem. Zaprezentowana została szczegółowa analiza, uwzględniająca szczególnie charakter instytucji z art. 13 ust. 3 pr. pras. oraz aspekt praktyczny związany z publikowaniem danych osobowych i wizerunku w mediach. Przedstawione uwagi mają w większości charakter *de lege lata*. Można dostrzec szereg wątpliwości związanych z treścią i interpretacją obowiązujących przepisów, w szczególności art. 13 ust. 3 pr. pras. Przepis ten szczegółowo omówiłem, także w powiązaniu z art. 13 ust. 2 pr. pras., wskazując m.in. najważniejsze, moim zdaniem, rozumienie zawartych w nim pojęć oraz określenie jego zakresu podmiotowego. Omówione zostały wątpliwości związane z praktyką stosowania zezwolenia na ujawnienie danych osobowych i wizerunku dotyczące m.in. zakresu czasowego obowiązywania tego zezwolenia. Stwierdziłem, iż wbrew praktyce przyjętej przez dziennikarzy, zezwolenie wydane na podstawie art. 13 ust. 3 pr. pras. obowiązuje wyłącznie do prawomocnego zakończenia postępowania i po tym momencie brak jest uprawnienia do publikowania wizerunku skazanego. Wskazać należy także na możliwość wysuwania przez skazanych roszczeń o usunięcie opublikowanego wizerunku, a więc o zaprzestanie naruszania ich dóbr osobistych, a w konsekwencji także roszczeń o odszkodowanie.

Przyjmując za problematyczną obecną formę stosowania zezwolenia na ujawnienie danych osoby i wizerunku osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, wskazano, że wbrew swojemu charakterowi jako instytucji prawa prasowego przyjmuje ono częstokroć postać instytucji *stricte* prawnokarnej, mającej stanowić dla sprawcy dodatkową dolegliwość, a także spełniać cele prewencji szczególnej i generalnej. Zauważono jednocześnie, że brak jest w obowiązującym systemie prawa odpowiednich uregulowań i instytucji prawnokarnych w postaci środka karnego, związanych z publikacją wizerunku sprawcy przestępstwa. W związku z powyższym przedstawione zostały postulaty dotyczące zmiany lub uzupełnienia obowiązujących uregulowań prawnych. Na podstawie przeprowadzonej analizy sugeruję rozważenie powrotu do prac legislacyjnych nad środkiem karnym publikacji wizerunku sprawcy przestępstwa, nad którym to prace legislacyjne, związane z nowelizacją Kodeksu karnego, prowadzono w roku 2007.

Z uwagi na występujące wątpliwości, w artykule omówiony został także środek karny publikacji wyroku określony w art. 38 pkt 8 k.k., którego szczegółowe zasady stosowania określa art. 50 k.k. Wskazane zostały różnice między tym środkiem a zezwoleniem na ujawnienie wizerunku i danych oso-

bowych osoby, przeciwko której toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe.

Należy wyrazić nadzieję, że niniejsza publikacja przyczyni się do lepszego zrozumienia instytucji ujawniania danych osobowych i wizerunku sprawcy przestępstwa oraz stanowić będzie przyczynek do dyskusji na temat jej charakteru i przyszłej formy, być może jako środka karnego stosowanego fakultatywnie przez sądy. Niniejszy artykuł kierowany jest zarówno do praktyków, sędziów i prokuratorów, jak i teoretyków.

Disclosure of a perpetrator's personal data and image

Abstract

Addressed herein are disclosure and publication of a perpetrator's personal data and image. A detailed analysis is provided of relevant applicable regulations of law, these including, but not being limited to, provisions set forth in the Law on the Press and in the Penal Code. Discussed are controversial aspects of, and applicability of current laws. Presented are also de lege ferenda proposals concerning, among others, introduction of a punitive measure of publishing an image of the convicted.